

Landskap: Skåne Upptecknat av: Walter Welin
Härad: Järrestad Adress: _____
Söcken: SIMRISHAMN Berättat av: Typograf Mårtensson
Uppteckningsår: 1941 Född år 1873 i Simrishamn
Adr: Massahus 1, Simrishamn Födelsedag: 17/10

Fummelmakare.	s. 1.
Kodda-Sme'n.	s. 2.
Silvander.	s. 3.
Ljusinbrinningsfest.	s. 4.
"Drottningen" odlade tobak och sålde.	s. 6.
Malmströms repslageri.	s. 6.
Sjöström - krukmakare, - original.	s. 6.
Gästgiveri,	s. 9.
Flinkenberg - originell guldsmed.	s. 9.
Gelbgjutare.	s. 10.
Svarvare.	s. 10.
Kopparslagare.	s. 10.
Vårfrudagen.	s. 11.
Ljusinbrinningsfesten.	s. 11.
Fastlagen.	s. 11.
Påskan.	s. 12.
Valborgsmässoafton och 1:a maj.	s. 13.

Kristihimmelsfärdsdagen.	s. 14.
Pingst.	s. 14.
Trefaldighet.	s. 14.
Midsommar.	s. 15.
Köpmanshusen.	s. 15.
Diverseseaffärer.	s. 16.
Spelemän.	s. 16.
Marknader.	s. 16.
Jordbruk i Simrishamn.	s. 17.
Mårten.	s. 17.
Fjäragille.	s. 17.
Lucia.	s. 18.
Julen.	s. 18.
Nyåret.	s. 20.
Trettondagen.	s. 20.
Skatgillen okända.	s. 21.
Skrämma barn.	s. 21.
Namnsdag och födelsedag.	s. 21.
Jättekast.	s. 21.
Varulvar.	s. 21.
Kyrkogrimmen.	s. 21.
Pugen.	s. 21.

ACC. NR. 7625: 1

Landskap: Skåne Upptecknat av: Walter Welin
 Härad: Järrestad Adress: _____
 Socken: Simrishamn Berättat av: Typograf Mårtensson
 Uppteckningsår: 1941 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Fummelmakare.

-Här var hantverkare som var f u m m e l m a k a r e .De gjorde verktyg till skomakarna, som dessa använde när de skulle putsa sulkanterna. Holmberg här i Simrishamn var t.ex. en dylik hantverkare. Hans ansikte pryddes av ett stort helskägg. Vad verktygen beträffar så hade han en smed att göra grovämnet, och sedan filade han själv verktygen fina, varefter han vandrade Skåne runt och sålde dem. Han hade ursprungligen tjänat på Vendes artilleriregemente. Förutom sitt hantverk utövade han även jakt och fiske. Han var en stor gäddfiskare. Här var mycket fisk, speciellt gädda, på den tiden och Holmberg fiskade flitigt i ån. En gädda tog honom också till sist. En dag stod han och metade. Plötsligt fick han napp. Det var en stor och kraftig gädda. Gaddan snärjde reven, men Holmberg var inte den som gav tappt. Till slut hoppade han i och - drunknade. En gumma från Baske kom visserligen förbi i samma ögonblick som han låg och ropade på hjälp i vattnet, men i stället för att genast skaffa hjälp, så sprang hon till sta'n i förskräckelsen. Holmberg var tillika en framstående jägare. Under tiden han filade upp verktygen sköt han fiskmåsar, som han stekte. Men när han kom hem från resorna dög inte sådan mat. Då hade han pengar och då levde han också högt. Hans älsklingsrätt var ärtsoppa. Han kunde vakna mitt i natten och sätta på en gryta ärter till ärtsoppa, som han åt i gryningen. En annan gång kunde han vara sugen på pannkaka, men det dög inte med mjölk till den pannkaka som han lagade -nej, det skulle vara den fetaste gräddan. Men de goda dagarna varade inte så länge. Det var snart tid att ge sig av igen. Och så gick pengarna när han kom hem. Holmberg var en mästare i att fånga gäddor. Det var 1895 som han drunknade. Då jag lärde känna honom bodde han i mitt föräldrahem. När han drunknade bodde han hos smeden Engström.

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR. M. 7625:2.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Walter Welin
Härad: Järrestad Adress: _____
Söcken: Simrishamn Berättat av: Typograf Mårtensson
Uppteckningsår: 1941 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Kodda-Sme'n.

-Så var här en gubbe som gick omkring och sågade ved. Han var en storätare som få och tillika giftasgalen ända in i sin sena ålderdom. De kallade honom för Kodda-Sme'n, men han hette egentligen Lundgren. Han bodde i köket hos en bokbindare, som hette Strömbeck, men där var ingen eldstad, så han trivdes inte hemma. Han gick därför till baptister, frälsningsarmén och alla andra som hade möten, men när han kom dit, brukade han somna och sedan satt han i bänken och sov så gott. Han planer kretsade vanligen kring äktenskapet. Han var jämt på språng efter en tös. En dag hörde jag en fru säga till honom:

-Nu är här kommen en jungfru till sta'n, som Lundgren inte sett, och hon är så rik, så rik.

-Hur mycket pengar har hon?, frågade Lundgren och kliade sig i nacken.

-Hundratusen, svarade frun.

Då var Lundgren genast på friarstråt. Eljest gick han omkring och sågade ved. Hur väldiga mängder mat de satte fram åt honom så gjorde han likväl rent hus. Han slukade lätt och ledigt en hel gryta med köttsoppa. De som haft honom en gång i maten, satte vanligen inte fram mera ännu som var lämpligt. En gång var han och sågade ved hos en änka, Holmberg, som hade en bierförsäljning. Lundgren satt just vid frukostbordet, då en kvinna från landet kom och ville sälja en trilling smör. Frun köpte smöret av gumman, lade kulan på bordet samt följde henne ut. De bägge kvinnorna hade ganska mycket att prata om, och det dröjde en stund innan hon kom in igen, men när hon kom in i rummet, igen kunde hon inte finna smöret.

-Vad söker du efter?, sporde Lundgren.

-Efter smöret, svarade frun samt började leta.

-Var det den biten här låg på bordet?, undrade Lundgren helt

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M 7625:3.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Walter Welin
Härad: Järrestad Adress:
-Socken: S i m r i s h a m n Berättat av: Typograf Mårtensson
Uppteckningsår: 1941 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

oskyldigt.

-Ja, det var det, svärade frun.

-Det har jag ätit upp, förklarade Lundgren, mätt och belåten.

-Gud bevars, du har väl inte ätit upp hela smörstycket, utropade
gumman förfärad.

-Det var väl ingenting, menade Lundgren.

Silvander.

-Silvander hade varit styckjunkare vid artilleriet och kom hit som lantmätare hos Afelt. Förut hade en som hette Andersson gett ut tidningen "Cimbrishamns-Bladet". Det var på 50-talet, men den affären gick omkull. "Cimbrishamns-Bladet" hade till alla invånarens stora sorg legat nere under flera år, men så började Silvander "Cimbrishamns-Bladet" igen. Han blev i hast fästman till Afelts dotter, men det blev aldrig giftermål utav, och då Afelt dog, voro de bägge kontrahenterna för gamla för att knyta hymens band. Silvander skaffade folk utifrån och 1872 kom en brorson till Afelt till staden. Han hade lärt hos Germans Familje-Journal i Halmstad. Dessutom kom en lärling, som hette Nils Wessel, som sedermera blev mycket framstående inom tidningsvärlden. Han blev bl.a. redaktör för "Svensk typograf-tidning" samt far till skådespelerskan Jessie Wessel. Pojkarna här i staden voro rätt så okynniga på den tiden, men Silvander hotade att skjuta dem med sin gamla karbin från sin tjänstetid. För det mesta gick han omkring med sabeln på tryckeriet. De hade en springpojke, som arbetade som tidningssättare, och han hette Henriksson men kallades för det mesta för "Grisen". Den pojken hade Silvander mycket besvär med, ty han söp mycket och skaffade dessutom brännvin till de andra. Silvander undersökte honom all-

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR.

M. 7625:4

Landskap: Skåne Upptecknat av: Walter Welin
 Härad: Järrestad Adress:
 Socken: Simrishamn Berättat av: Typograf Mårtensson
 Uppteckningsår: 1941 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

tid när han kom hem. En gång när han varit ute och köpt brännvin i staden stötte han helt oförmodat på Silvander inne i tryckeriet, men Grisen var den som fann på råd. Han satte helt nonchalant flaskan på bordet och sade i likgiltig ton:

-Här s' vann, pågar! Här är vatten pojkar/.
 Pojkarna tog flaskan, satte den till munnen och sade sedan de druckit:

-Det svalkade min själ.

Silvander t r o d d e verkligen att det var vatten på flaskan den gången.

Silvander hade flera stora hundar, och när en var död, begrovs den i trädgården under stora högtidligheter. Under begravningen passade Pojkarna i tryckeriet på att ta sig ett ordentligt rus, och när gubben Silvander kom tillbaka, voro de fulla.

-Va' in i h-sicke är det här för något?, dundrade Silvander.

-Vi ha också firat Don's begravning, sade Henriksson med rörd stämma. /Hunden hette nämligen Don/.

-Har ni det?, sade Silvander och granskade pojkarna. Då ska' ni djäklar ha ett stop brännvin till, förklarade han i nästa ögonblick. Samt slog egenhändigt i två stora stop.

Ibland när Henriksson varit full i flera dagar, blev han avskedad av Silvander, men när han sedan blev nykter igen, skulle han hämnas på chefen, och det gjorde han på ett synnerligen originellt sätt. Han gick in i sitt föräldrahem, som låg alldeles in till tryckeriet samt började mura igen fönstren. Efter en tid blev det försoning igen, och det första arbete han då fick utföra var att plocka bort stenarna och sätta i fönstren.

Om kvällarna när de började tända, så hittade pojkarna på att de skulle ha till brännvin, och så fick Silvander betala ut en 25-öring, som omsattes i brännvin med detsamma. Henriksson var

Grisenbein-
ningsfest.

ACC. N:R.

No 7625:5

Landskap: Skåne Upptecknat av: Walter Welin
Härad: Järrestad Adress:
Socken: Simrishamn. Berättat av: Typograf Mårtensson
Uppteckningsår: 1941 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

mycket uppslagsrik då det gällde att skaffa brännvin. En gång hade vi fått en ny tysk snällpress, som uppmonterats av en tysk montör, och då blev Henriksson skickad att köpa smörjolja då den skulle sättas igång. Efter en god stund kom han tillbaka med en flaska, som han överlämnade till montören. Den tyske ingenjören tog flaskan och synade den men blev inte glad över innehållet. Henriksson hade nämligen i stället för prima smörjolja skaffat litet dålig fotogen och så hade han köpt brännvin för pengarna. Ett kvarter brännvin var 10 tum, ett halvt kallades 5 tum.

En gång kom Silvander springande på Storgatan, varvid han träffade en av sina vänner.

-Varför har du så bråttom?, sporde vänner.

-Den där pågadjävulen som springer före mig har sagt, att jag skulle kyssa honom i ändan kl. 12, skrek Silvander och tänkte fortsätta sin våldsamma framfart.

-Du har god tid, ty klockan felar fem minuter i tolv, svarade vänner.

Det svaret behagade Silvander, varför han uppgav förföljandet.

Silvander tålde inte ulk/fisk/. Pojkarna brukade roa sig mycket våt detta faktum. Ibland gick de ner till sina yngre kamrater och sade:

-Gå upp med den här ulkknippan till Silvander.

Men när så de intet ont anande pojkarna kommo upp till gubben, fick de ett kok stryk. Silvander tålde inte heller pojkar som visslade. Tidningen kom på den tiden ut 1 gång i veckan. Jag skulle en gång köpa ett lösnummer, och när jag kom till den s.k. redaktionen möttes jag av en härlig syn. Sängen stod obäddad. En tupp satt uppflugen på sänggaveln. I sängen låg en hund och sov.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 7625:6.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Walter Welin
Härad: Järrestad Adress:
Söcken: Simrishamn Berättat av: Typograf Mårtensson
Uppteckningsår: 1941 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Slottet.

-En fru, "Drottningen" rådde om ett hus som kallades "Slottet". De kallade henne också för "Sofia med Lappen", emedan hon hade ett oläkt sår. Hon odlade själv tobak och gjorde sedan cigarrer, som kostade 1 öre stycket. En f.d. sjöman, Sigfrid Anderberg, kan säkert berätta mera om Slottet. /Jfr denna uppteckning/.

Malmströms repslageri.

-Vi hade också ett repslageri här i staden, Malmströms. Där var tre gubbar, som arbetade. De två voro hjuldrejare, och den tredje hette Adamsson och var utlärd. Han kom ibland in och hjälpte till att dra tryckpressen hos Silvanders bara för att få ett lösnnummer av tidningen. Pressen drogs nämligen för hand på den tiden. Folk höll i allmänhet "Fäderneslandet" då. Så hjälpte han till att trampa orgeln, och under tidernas lopp hann han lära sig hela psalmboken utantill. Vi kunde fråga honom:

-Hur börjar 301?
Och det kunde han säga utan att blinka. Han kunde också säga psalmen och versens nummer bara vi läste upp första raden.

Sjöström

var infödd simrishamnare och hans föräldrar voro krukmakare. Men han var också hjuldrejare. Innan han dog gav han order om att för den händelse någon satte en gravsten över honom, så skulle han tituleras krukmakare och inte hjuldrejare. Hela släkten är nu utdöd, och någon gravsten har han inte fått. En gång hade han varit ute på kyrkogården och sett hur barnen sprungit och lekt mellan gravstenarna. Detta missagade honom till den grad att han gick direkt till redaktionen, och med "Grisens" hjälp åstad-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R.

M. 7625:7

Landskap: Skåne Upptecknat av: Walter Welin
Härad: Järrestad Adress:
Söcken: Simrishamn Berättat av: Typograf Mårtensson
Uppteckningsår: 1941 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

koms följande kortfattade annons: "ÅTVARATAGAS.C.T.Sjöström". Sjöström var en specialist då det gällde korta annonser. En annan gång skulle de reglera ån. Sjöström hade varit nere vid ån och petat med sin käpp i den lösa sanden och tyckte att det skulle vara ett rätt lätt arbete. Han fick också hand om arbetet, och när han skulle annonsera efter arbetskraft, satte han in följande annons: "Här leder vattnet.C.T.Sjöström".

En gång höll han på att drunkna på repslageriets tomt. Han var inte van vid nya avträden, som då började göra sin entré utan kröp helst upp på sin gamla stör som satt över gödselhögen. Men det slumpade sig denna gången så olyckligt, att ha ramlade ned, och när de hörde nödroppen, kom Mäster själv till platsen. -Mäster, sa Sjöström, jag står på fast botten.

Då syntes bara huvudet på honom....

Sjöström hade 50 öre i veckan plus födan hos repslagaren. Han hade ett litet kapital och förmyndaren skaffade honom litet avlagda kläder. För 25-öringen köpte han cigarrer. Han hade alltid en cigarr i munnen när han var fin, och de köptes hos Sofia med Lappen. Han fick alltså 25 cigarrer. Så köpte han tre flaskor bier, som kostade 7 öre stycket. Så hade han 4 öre över i veckan för oförutsedda utgifter.

Adamsson och Sjöström skulle årligen göra en utflykt till KULLA dansplats vid Rörum, men de skulle då alltid gå en genväg, vilket hade sina följder. Innan de startade köpte de ett kvarter brännvin för 25 öre samt två halva bier, och så gick de strax efter det de fått middag. När de kom uppåt Hallarna, blevo de trötta och satte sig att vila. Så smakade de på bieret och brännvinet, och när de tagit en, smakade det med en till, varför brännvinet och bieret blev utdrucket. -Nu är brännvinet utdruckt, så nu lönar det sig inte att gå vidare, brukade Adamsson då säga.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M 7625:8.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Walter Welin
Härad: Järrestad Adress:
Socken: S i m r i s h a m n Berättat av: Typograf Mårtensson
Uppteckningsår: 1941 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Dessa utflykter till Kulla upprepades minst en gång varje år.
Men de kom aldrig längre än till Hallan.

Den tredje av gubbarna hette Holger. Han var mycket gammal i mina pågaår, men han satt likväl och drog svänghjulet. Då de åt middag satt alltid gesällerna och mästarens familj vid samma bord, men Holger satt alltid i soffan vid ett litet bord för sig själv. En söndagsmiddag hade de kalvstek och gamla frun skar för. En broskknuta hade kommit med i den bit som Holger fick. Rätt som det var kom gubben Malmström att kasta ett öga på Holger, där han satt rent blåvit i synen. Holger hade svält knutan, som satt sig i halsen. Malmström fick honom i hast till lasarettet, och Ribbing, som sedan blev professor i Lund stack ner ett instrument i halsen och drog upp broskstycket. Jag var själv med. Det skall liksom en kork, när de drog upp knutan. Han var ett stort original, Holger.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 7625:9

Landskap: Skåne Upptecknat av: Walter Welin
Härad: Järrestad Adress:
Söcken: Simrishamn. Berättat av: Typograf Mårtensson
Uppteckningsår: 1941 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Gästgiveri.

-Norregatan hette förr Gästgivaregatan. Den siste gästgivaren hette Stenkelsson, men en gästgivare som var före honom hette Jöns Persson. Han slutade sina dagar på så sätt att han hängde sig. När han skulle skryta med sitt ställe och tala om hur fint han hade det åt gästerna, sa' han:

-Jag har madrasser på golven och trumpeter på väggarna.

Han menade mattor på golven och tapeter på väggarna.

En annan gång kom ett par resande till Simrishamn och tog in hos honom. De bådo om ett par flaskor sodavatten, och Jöns Persson stack då in sitt huvud i köket och ropade:

-Mor, har du nå'n soda hemma, för här är ett par herrar som vill ha sodavatten.

Jöns Persson hade så oändligt med frukt i sin trädgård, men försökte någon stjäla, sköt han med salt. Bad man däremot vackert att få köpa, var han väldigt generös och vänlig. Då fick man äta och plocka med sig hem så mycket man ville. Jöns Persson gick alltid i pickelhuva. Persson bodde ursprungligen på landet innan han flyttade till Simrishamn, och när han flyttade in till staden, sade hans barn:

-Ja, se far han ärför god för att gå på jorden.

Begravningen, Klämman och Gästgivaregården voro på en gång, de existerade samtidigt. /Se dessa/.

Flinkenberg

var en guldsmed som var mycket originell. Han bodde uppe vid Bommen vid muséet i ett litet hus. Det var en riktig enstöring. Han handlade aldrig hos handlarna här i sta'n utan gick ut på landsbygden bara han skulle köpa den ringaste sak. Varför? Jo, för att förtjäna högst 1 à 2 öre på affären. Om nätterna brukade han sitta och spela kort med sig själv. En kvast hade han klätt ut till käring och så satt han och gav kort och spelade ut. En man sådan

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

16 7625:10.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Walter Welin
 Härad: Järrestad Adress:
 -Soeken: Simrishamn. Berättat av: Typograf Mårtensson
 Uppteckningsår: 1941 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

som Flinkenberg kunde givetvis inte undgå pojkarnas hån.
 -A.R.Flinkenberg, stövlar och galoscher, skrek pojkarna när han kom lunkandes på gatan. Men då blev han arg. Jag minns en gång ett skrattretande intermezzo. Uppe vid slakteriet läg en ria, och en dag kom Flinkenberg gående nedanför. På taket av Bengtssons torkria satt en murare och lagade taket, och när han fick syn på Flinkenberg höv han upp sin stämma och gol.
 -A.F.Flinkenberg - stövlar och galoscher, s-t-ö-v-l-a-r o-c-h g-a-l-o-s-c-h-e-r.

Flinkenberg såg sig rådvill omkring och slutligen upptäckte han syndaren på taket, men nere på marken kunde han ju inte göra något, så han fick smälta förtretet och luffade vidare. Alla retades med Flinkenberg. Då han dog hade han inga arvingar, varför hans egendom blev danaarv.

Akesson-Lundegård var också guldsmed och stamfader till Axel och Justus. Vidare Lindquist, vars fru än i dag lever /Se särskild uppteckning/.

Gelbgjutare.

-Här var också gelbgjutare i Simrishamn. Den som jag minns hette Schönberg. Han var urmakare också. Han göt bjällror, som lantbrukarna satte på hästarna när det var snö.

Svarvare.

-Före min tid var här Rörbeck, som var bror till garvare Rörbeck.

Garvare.

-Här var tre stycken garvare: Ström, Rörbeck, som Ehrnberg härstammar ifrån samt Espersson.

Kopparslagare:

-Här var Kindberg men före honom hade vi en som hette Raab.

ACC. N:R.

No. 7625:11.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Walter Welin
Härad: Järrestad Adress:
Söcken: Simrishamn Berättat av: Typograf Mårtensson
Uppteckningsår: 1941 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

✓ Vårfrudagen.

-Tredje torsdagen i Tor då skulle ljusastaken ut och då åt man ett mellanmål mellan middag och kväll. Detta mål kallades meraften. Att tranan bar ljus i säng har jag aldrig hört här i Simrishamn, men det säger de i Småland. Vi barn fick alltid lägga oss då i dagsljus. Hantverkare, skräddare och skomakare brukade då också sluta arbeta vid ljusstänt. Tranan hörde jag inte alls talas om här i Simrishamn.

Ljusinbrinningsfesten

firades i september på verkstäderna. Om det var på någon bestämd dag vet jag inte, men jag vet att festerna firades på verkstäderna. Då de började tända köptes det hem 1/2 bier och brännvin åt gesällerna. Hos skomakare Malmström var en gesäll som dog i fjöl, och han berättade för mig om de där festerna. Men vad han sa kommer jag inte ihåg. Skomakare Malmström hade sin verkstad på Lilla Norregatan.

✓ Fastlagen.

-Bröt ni björkris som ni satte in i vatten så att det slog ut till påsk?

-Ja, i senare tid. Men min far talade om för mig att de i hans ungdom slagit katten ur tunnan där lasarettet nu ligger. Där red sta'ns unga drängar och slog katten ur tunnan. Det var på 60-talet. På fastlagsmåndagen åt vi dessutom bullar med gul färg i samt kumminskringlor. Vi ha sådana kringlor än i dag varje fastlag. Det är vanlig vetedeg utan socker i. Innan de bakas kokas de i vatten. Ytan blir hård men själva kringlan är saftig och mjuk inuti. Dessa kringlor ätes med smör till kaffe och the. Det var de gamla bagarna här i staden som brukade baka dem. Här var t.ex. Campska bageriet, Njunggrens bageri. Dessa voro de enda vetebrödsbagerierna men så fanns här också grov-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 7625 :12.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Walter Welin
Härad: Järrestad Adress:
Socken: Simrishamn Berättat av: Typograf Mårtensson
Uppteckningsår: 1941 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

brödsbagerier.

✓Påskan.

-Vid påskan brukade vi picka ägg. Det gör de för resten ännu. T.o.m. i år förekom seden nere vid hamnen. Det går så till att var och en tar ett ägg, varefter två och två mötas i en het duell. Den ene slår ett slag med toppen, "Stäven", och sedan vänder man på ägget och slår med "Aktern". Den som slår itu både akter och stäv vinner ägget. Äggen skola vara hårdkokta och färgade. Jag har varit med i dylika duster och vunnit tjogtals med ägg. Nu för tiden äro äggen inte så starka som förr, eftersom hönsen äro innestängda. De som brukade picka ägg nere vid hamnen hade förr i tiden många knep för sig. De höll t.ex. nära aktern och stäven, och då fick ägget större slagkraft. Ett annat knep var att ha ett porslinsägg, men upptäcktes det be- drügeriet, fick syndaren en hel äggsvärm i nacken. Denna pick- ning ägde alltid rum och äger alltjämt rum på påskdagsmorgonen. De rullade emellertid också ägg på Skansvallarna, men det var inte så uppskattat som pickningen. Det var mest barn som roade sig med denna lek. Vid pickningarna och rullningarna gick de alltid och sålde ägg, ifall lagret hos spelarna började tryta. Äggen som de vann äts sedan upp eller också fick gamla gubbar dem. De som skulle picka kände ibland inte varandra, men det gick raskt att bekanta sig. De som utövade sporten voro framför allt sjömän, lotsar och fiskare.

-Talade man om dymmeln här nere?

-Ja då. På vita tisdag skulle vi alltid ha stenkakor, d.v.s. plättar med kornmjöl i stället för vetemjöl i. Det har vi t.o.m. haft hemma hos oss i år. När det sedan blev skärtorsdag roade vi oss med att klippa ut grisslor, rakor och kvastar i papper, och dem hängde vi sedan på ryggen på folk, som inte anade något ont.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R.

M. 7625:13.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Walter Welin
Härad: Järrestad Adress:
Söcken: Simrishamn Berättat av: Typograf Mårtensson
Uppteckningsår: 1941 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Men långfredagen då skulle var och en vara hemma hos sig. Då fick vi inte gå ut, i varje fall inte gå ut och leka. Påskafton fördes med äggfärgning i köket och så drack de vuxna karlarna äggtoddy. Tidigt påskdagsmorgonen steg alla upp och gick ned till hamnen - äggpickningen kunde ta sin början. Men vi steg också upp för att se solen dansa.

På skärtorsdagen hade de förr särskild skärtorsdagskål, det har jag hört, men att mjölkmat skulle vara farlig att äta på långfredagen har jag inte hört. Äggen färgades i äggskal, lökskal, kaffesump samt i riktiga färger: rött och blått och gult. Påskharen talade ingen om och inte heller klädde någon ut sig. -Tände ni upp eldar i det fria?
-Nej, det var först natten till Kristihimmelsfärdsdag och det var inte här i själva Simrishamn utan uppe vid Stenshuvud. Vi ha inte haft några eldar här förrän på sista åren då scouter brukade tända upp sådana. På långfredagen skulle man helst -om man var vuxen- ha svart kostym samt hög hatt. Och sedan det blev flaggstänger mera allmänt, flaggades på halv stång.

Valborgsmässoafton och första maj.

-Första maj då klädde folk sig i sina sommarkläder.

-Bar ni maj i by?

-Inte i själva staden men en stor del av lärlingarna drog åstad till byarna här omkring. Självt har jag inte varit med om att sjunga maj i by.

-Drack ni mærg i benen?

-Ja, i hemmen och på vårdshuset och det var själva 1:a maj. Här var Hotell Svea, Stadshotellet, som Stoltz hade, "Simrishamn", som låg vid Östergatan och Brunnsgatan. Vidare var här ett par tredje klassens krogar: "Klämman" på Svea, "Bakse" som kallades så emedan den besöktes av fiskare från Baskemölja, samt "Begravningen" vid Stortorget som fick detta namn, emedan man där hittade dödsskallar.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 7625:14.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Walter "elin
Härad: Järrestad Adress:
Söcken: Simrishamn Berättat av: Typograf Mårtensson
Uppteckningsår: 1941 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

-Drack ni björksav?

-Ja, det har jag själv varit med om. Vi borrade hål i stammen eller också bröt vi av en gren, varefter saven fick rinna i en bägare. Den var söt och god, någon annan anledning till att vi drack den fanns inte. Det smakade gott helt enkelt.

-Förekom utflykter 1:a maj?

-Nej. Inte utan att man räknar det som utflykter att barn brukade gå ut i backarna med en flaska lemonad för att dricka mäg i benen. Det var jag själv med om.

✓ Kristihimmelsfärdsdagen.

-Kristihimmelsfärdsdagen firades inte på något särskilt sätt. Det enda man sade var "Kristi Fiskaredag".

✓ Pingst.

-Tog ni in löv eller gröna kvistar till pingst?

-Några gjorde det, men det var inte allmänt. Men nu skall de ha alla sorters löv.

-Klädde ni sängarna med grönt?

-Nej, möjligtvis vid midsommar. Alla avträden och entrén skulle då lövas.

-Gav barnen föräldrarna en pingstkrans?

-Nej.

-Företogs utflykter?

-Ja, då skulle folk till skogs. Rörum, Stenshuvud, Gyllebo och Kulla voro omtyckta mål. Vidare var där Gislövs stjärna med dansbana.

-Klädde aldrig någon ung flicka ut sig till pingstbrud?

-Nej.

Trefaldighet.

-Förekom det att ni begav er till någon källa då eller vid någon annan tid på året?

-Nej. Härifrån Simrishamn reste inga till S:t Olof utom de som voro sjuka.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M 7625:15

Landskap: Småne Upptecknat av: Walter Welin
Härad: Järrestad Adress: _____
~~Socken:~~ Simrishamn Berättat av: Typograf Mårtensson
Uppteckningsår: 1941 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Midsommar.

-Vi sade bara midsommar här i Simrishamn. Någon särskild lövmarknad förekom inte. Vid midsommar brukade vi maja med grönt. Jänsa är ett uttryck som jag inte hört. Lövgubbar förekom inte, inte heller midsommarbrudar eller midsommareldar. Men majstång hade vi. Ursprungligen hade vi majstång på gamla Strandvallen, och när Södra Planteringen kom till på 80-talet restes stängen där. Senare ha de haft öster om staden på Kreaturstorget d.v.s. samtidigt som på Södra Planteringen. Den äldsta platsen är Skansvallen. Där ute hade skarpskyttarna sina provskjytningar, där hade de dans och fester. Förr låg här Blekingefiskare och fiskade med 100-tals båtar. De hade fruntimren med sig, vilka hyrde in sig i brygghus e.d. hos andra fiskare. Männen låg där emot vanligen i båtarna. Även nu komma Blekingefiskare hit och fiska, men nu ha de motorbåtar. Förr kom de på våren och låg här till midsommar, då de seglade hem. Jag minns dem så väl. De kokte garnen i lut så att de blev garvade. Så lyste inte garnen och skrämde sillen.

-Hade ni privat majstång på gårdarna?

-Ja, det förekom, men inte på v a r gård.

Köpmanshusen.

-Köpmansfamiljerna brukade vid påsken dela ut ägg till barnen i staden. Här i Simrishamn voro många stora köpmansgårdar. Här var t.ex. Björkegrens, som handlade med spannmål. Björkegrens var också ett mycket stort skeppsrederi. S.A. Bengtsson hade spannmålsaffär på Storgatan. Konsul Fredrik Sjögrens affär låg också på Storgatan, och så var här Kock före min tid. Alla dessa hade även hållstallar, som användes då bönderna kom in till staden för att sälja säd och göra uppköp. Spannmålshandlarna hade drängar som kom och mötte bönderna en god bit utanför staden,

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR. 7625:16.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Walter Welin
 Härad: Järrestad Adress: _____
 Socken: Simrishamn Berättat av: Typograf Mårtensson
 Uppteckningsår: 1941 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

och dessa brukade bjuda över varandra för att få säden. Då bönderna från Bollterup kom in till Simrishamn med sin säd voro de rätt morska och de frågade då helt kavat:

-Vill han köpa råg?

Då magasinsskarlarna skulle bära upp den, sade de:

-Gå inte för nära, för hästen slår.

Men när de skulle köpa utsäde på kredit voro de mera underdåniga i tonen och sade ödmjukt:

-Gå inte för nära öket, för det kan ramla på er.

Detta hände hos Björkegrens. Min far har berättat det för mig.

Diverseaffärer.

-Här var också många stora diverseaffärer såsom

1. Lundgren & Samuelsson, som handlade med specerier, timmer, kol och sprit. Den låg på Storgatan.

2. Anders Jönsson, som handlade med specerier, järn m.m.

3. Olsson & Johansson, som också handlade med specerier, kol, timmer och sprit. Dessa hade även de stora hållstallar.

4. Carl Sjögrens var en av de finaste här i staden. Affären övertogs sedan av Fredrik Sjögren J:r.

Spelemän.

-Jag minns att två spelemän brukade spela i Södra planteringen. Den ene spelade flöjt och den andre fiol. De spelade i kompis i många år, men vad de hette minns jag verkligen inte.

Marknader.

-Vi hade två stora marknader här i Simrishamn. Den ena gick av stapeln i juni, den andra i oktober. Några särskilda nöjesfält förekom inte i samband med marknaderna. De hade visserligen karuseller och slänggungor, men dessa voro uppställda inne på någon lämplig gård. Dessa två marknader i juni och på hösten voro

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

No. 7625

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Walter Welin

Härad: Järrestad

Adress:

-Socken: Simrishamn

Berättat av: Typograf Mårtensson

Uppteckningsår: 1941

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

stormarknader. Kvällen innan sattes bodarna upp, och vi pojkar sprang då omkring och voro förtjusta över all grannlåten. Vi pågar brukade kalla dessa marknader för k r i t -marknader. De skrev nämligen med krita. På Stora Torget höllo hantverkarna till. Där såldes också kram och frukt. På Lilla Torget stod göingar med träskedar, laggbärl o. s. v. samt alla trädgårdsmästarna med sina grönsaker. På en öppen plats öster om staden var slutligen själva kreatursmarknaden. Vid Bommen på Rådmansgatan såldes täckelvänder, d. v. s. hasselspö som lades på halmtaken för att halmen skulle ligga kvar.

Jordbruk i Simrishamn.

-All jord som hörde till staden var utarrenderad till köpmän, färgare, garvare och andra hantverkare. Nästan alla handlare hade stora jordbruk. Sedan slogs jorden samman och det uppstod större gårdar, t. ex. Korsavad och Lunneberg. Man talade ju om särskild donationsjord på den tiden. Byggmästare Raab var nog den som hade mest jord på egen hand.

Mårten.

-Mårten firades med gås, men det var inte så allmänt som i våra dagar. Fisk och gröt förekom mig veterligen inte vid Mårten, i varje fall hade vi det aldrig hemma hos oss. Men däremot hade vi svartsoffa. Grisen slaktades i oktober eller november, och många gäss slaktades för att saltas ned. I mina pågar exporterade spannmålshandlarna mycket gåsbröst till storstäderna. Gåsaslinka, d. v. s. sidostyckena kunde man köpa för 1. 25.

Fjöräggille.

Okända i Simrishamn.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R. M 7625:18.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Walter Welin
Härad: Järrestad Adress: _____
~~Socken:~~ Simrishamn Berättat av: Typograf Mårtensson
Uppteckningsår: 1941 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Lucia
firades inte alls i Simrishamn.

Julen.
-Särskild julmarknad förekom inte utom de julutställningar som handlarna till äventyrs arrangerade vid jul. Nästan allt julbröd bakades i hemmen. Vi satte i deg hemma, och sedan bakade vi hos Ljunggrens och hos Camps och i grovbagerierna, hos Nils Bagare och Lövgrens. Vi betalade per plåt. Bakning hos krukmakare förekom inte. Julgrisen slaktades av Fremberg. Han var visserligen ingen professionell slaktare utan arbetade vid hamnen. Han var s.k. mätare. Slakten hade han bara som biförtjänst liksom hans son och sonson. Juldrickat bryggdes också i hemmen.

-Hade ni julgran?

-Sällan. Det var mest i förmögna hem sådan förekom. I arbetarhemmen förekom i regel inte julgran, det vet jag med säkerhet. Vi hade gran första gången när jag var 10 år, och jag är född 1873.

-Var köptes granarna?

-Det kommer jag inte ihåg. De köptes inte på torget. Det minns jag. Jag skulle tro att de köptes av sådana som kom hit med dem. Granar eller enar utanför porten satte aldrig vi, och inte heller såg jag det någon annanstans. Julträd före julgranarna kan jag inte erinra mig, men de som hade lantbruk liksom också handlarna satte upp nek åt fåglarna.

-Lade ni halm på golvet?

-Nej, nej.

Ljusen stöpte vi hemma. Särskilda julhögar har jag aldrig varit med om att få.

-Vad åt ni för julmat?

-Fisk med senapssås och risgröt var huvudrätterna. Därtill sylta

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M 7625:19.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Skåne Upptecknat av: Walter Welin

Härad: Järrestad Adress:

-Socken: Simrishamn Berättat av: Typograf Mårtensson

Uppteckningsår: 1941 Född år i

och rödbetor samt rökad korv. Däremot hade vi aldrig skinka i äldsta tid. Vi hade skinka första gången när jag var 20/tjugo/år gammal. Först efter senaste kriget 1914-18 blev det allmänt med skinka här i Simrishamn, men jag vet också att där fanns de som hade skinka i äldsta tid, men det var de bättre klasserna. Där var också de som till julen kokte lamm och stekte en gås.

-Dopp i grytan förekom väl inte här nere?

-Jo för all del. Vi talade t.ex. om muljebröd, d.v.s. svart bröd som doppades i spadet. Emma hos oss hade vi alltid dopp i grytan. Det var den före julafton eller "lille julafton" som vi sade. Emma hos oss hade vi dessutom långkål d.v.s. grönkål, som koktes i spadet. Den åt vi lille julafton på samma gång som vi doppade i grytan. Bladen skars inte sönder utan stoppades ned hela i grytan, därav namnet långkål.

-Blåstes julen in?

-Inte i äldsta tid. Här var inte musik då. Det blev sed långt senare att blåsa in julen. Jag minns det inte alls som pojke.

-Ringdes julen in?

-Ja, de började ringa kl. 1/ett/ och ringde sedan 3/tre/ gånger med några minuters mellanrum. Alla stora högtider ringdes in, både påsk, pingst, jul, nyårsafton och trettonafton.

-Sköt ni in julen?

-Nej, men nyåret sköts in.

-Gav ni varandra julklappar?

-Det förekom något litet när jag var pojke. Vi kunde få en ny halsduk, en psalmbok, ett par skor men inga extravaganser som i vår tid. Min syster fick en dockanågon gång. Eljest var det mest något nytt i klädväg som låg i julklappspaketet. Klapparna kastades in. Den som kastade in klapparna var ju en nära anförvant till familjen, och denne var då utklädd. En flicka kunde vara utklädd till en gammal käring, en manlig individ kunde vara svärtad.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 7625:20.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Walter Welin
Härad: Järrestad Adress:
Socken: Simrishamn Berättat av: Typograf Mårtensson
Uppteckningsår: 1941 Född år 1872 i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

-Förekom vers på julklappspaketen?
-Jo, det förekom men först på senare år. Jag har inte fått några verser på något paket förrän jag fick svärson.
-Gick ni allmänt till ottan?
-Ja.
-Och då hade ni kanske tänt i fönstren?
-Nej, här var inte alls tänt.
-Hade ni familje- eller släktmiddag på juldagen?
-Inte på juldagen - då gick ingen bort - men 2 dag jul började bjudningarna för släkt och vänner. Såväl hantverkare som köpmännen hade julagillen, och det innebar att de hade någon släkting eller goda vänner på middag eller kväll.
-Förekom baler efter julen?
Ja, Svea hade barnbal 13-dagen. Stadshotellet hade nyårsbal på Rådhuset.
-Firades aldrig jul gemensamt på någon fabrik e.d.?
-Nej.

Nyåret.

-Vakade ni in det nya året?
-Ja, vi väntade alltid på skjutningen.
-Ringdes det nya året in?
-Nej. Endast eftermiddagsringning förekom.
-Avlade ni nyårsvisiter?
-Ja, för all del. I finare familjer förekom sådant.
-Sökte aldrig någon förutspå framtiden vid nyåret?
-Nej.
-Gick aldrig någon årsgång/ordet förklarar/?
-Nej.

Trettondagen.

-Stjärngossar förekom inte i min tid.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 7625:21.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Walter Welin
 Härad: Järrestad Adress:
 Socken: Simrishamn Berättat av: Typograf Mårtensson
 Uppteckningsår: 1941 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Skatgillen.

Okända.

Vad brukade ni skrämma barnen med?

-Sotaren, busemannen.

Namnsdag

har inte alls firats här i Simrishamn.

Födelsedag

En kvinna skulle alltid ha krans från bagaren, och var det en manlig som fyllde år, så vankades det toddy eller kaffegök. Ägg-toddy förekom också på födelsedagar. Musikuppvaktning har inte förekommit någon gång här i Simrishamn, det jag vet.

Jättekast

har jag hört omtalas bl.a. mot Stiby kyrka.

Varulvar

talade de gamla om. En gammal gubbe, Johannes Skallenack, ansågs vara en varulv. Varulven angrep i allmänhet endast kvinnor i grossess. Det var bara kvinnor som viskade om sådant. Vi barn fick inte reda på sådant. Så fort vi kom och lyssnade, så tystnade de då.

Kyrkogrimmen

har jag inte hört talas om men väl

Pugen

som var ett besynnerligt djur, som förekom vid kyrkan. Kom där en gåendes, så sög Pugen sig fast i foten. Sparkade de då väck den, så lüktes inte såret. Pugen såg ut som en padda eller en boll.

Skriv endast på denna sida!